

Metodologia badania EU NET ADB

KATARZYNA MAKARUK^a, JOANNA WŁODARCZYK^{a,b}, SZYMON WÓJCIK^{a,b}

^aFundacja Dzieci Niczyje, ^bUniwersytet Warszawski

Pięć kolejnych artykułów publikowanych w tym numerze kwartalnika prezentuje ustalenia badawcze dotyczące różnych aspektów korzystania z internetu przez młodzież. Ustalenia te są efektem programu badawczego EU NET ADB, którego metodologię przedstawiamy poniżej.

SŁOWA KLUCZOWE:

METODOLOGIA, INTERNET, MŁODZIEŻ, NADUŻYWANIE INTERNETU, UZALEŻNIENIE OD INTERNETU

Badanie EU NET ADB zostało przeprowadzone w okresie od października 2011 r. do maja 2012 r. wśród młodzieży w wieku 14–17 lat w siedmiu krajach europejskich: Grecji, Hiszpanii, Islandii, Holandii, Niemczech, Polsce i Rumunii. Realizatorem projektu było konsorcjum złożone z ośrodków akademickich i organizacji pozarządowych. Badanie składało się z części ilościowej i jakościowej. W części ilościowej przeprowadzono badania ankietowe na re-

prezentatywnej próbie 13 284 respondentów w siedmiu krajach europejskich, zaś w części jakościowej — 124 wywiady pogłębione z nastolatkami wykazującymi przynajmniej niektóre symptomy nadużywania internetu. W Polsce realizatorem projektu była Fundacja Dzieci Niczyje. Badanie przeprowadzono na próbie ponad 2 tys. respondentów. Wywiady jakościowe przeprowadzono z 20 nastolatkami wykazującymi ryzyko nadużywania internetu¹.

1. Cele badania

Projekt badawczy EU NET ADB zakładał następujące cele:

- określenie skali występowania oraz czynników ryzyka zjawiska nadużywania internetu wśród młodzieży;
- jakościowa analiza zjawiska nadużywania internetu wśród młodzieży;
- podniesienie społecznej świadomości dotyczącej problemu nadużywania internetu przez młodzież;

- dostarczenie danych, które mogą stać się podstawą działań profilaktycznych i pomocowych.

Pierwszy cel miał być głównie zrealizowany za pomocą ilościowych badań ankietowych, drugi miał być zrealizowany przede wszystkim dzięki szeroko zakrojonym badaniom jakościowym w oparciu o pogłębione wywiady indywidualne.

¹ Szczegółowy raport z badań dostępny jest na stronie internetowej www.fdn.pl/eu-net-adb

2. Badania ilościowe

W przypadku badań ilościowych procedura badawcza wyglądała następująco: do 124 szkół, wylosowanych z puli ogólnopolskiej, rozesłane zostały listy zachęcające do udziału w projekcie EU NET ADB. Następnie szkoły zostały poinformowane telefonicznie o procedurze przeprowadzania badania i poproszone o wyrażenie zgody na udział w projekcie. Do 106 szkół, które wyraziły zainteresowanie badaniem, wysłano kwestionariusze, instrukcje realizacji badania, formularze realizacji ankiety oraz materiały edukacyjne na temat bezpieczeństwa w internecie. W każdej ze szkół została wyznaczona jedna osoba od-

powiedzialna za przeprowadzenie badania. Kwestionariusze zostały wypełniane przez młodzież w trakcie zajęć lekcyjnych. Wcześniej respondenci zostali poinformowani o celu badania oraz o procedurze wypełniania ankiety. Po zebraniu wypełnionych kwestionariuszy, zostały one odesłane do Fundacji Dzieci Niczyje, a młodzieży, która wzięła udział przekazano materiały edukacyjne na temat bezpieczeństwa w internecie. Łącznie zebrano ponad 2 tysiące ankiet, a analizą objęto 1 978² z nich. Tabela 1 prezentuje charakterystykę próby ze względu na płeć, wiek oraz wykształcenie rodziców³.

Tabela 1. Charakterystyka polskich respondentów badania ilościowego EU NET ADB.

	Liczba respondentów	Odsetek
Ogółem	1 978	
Płeć		
Chłopcy	1 030	52%
Dziewczyny	948	48%
Wiek		
14–15 lat	1 468	74%
16–17 lat	510	26%
Wykształcenie rodziców		
Podstawowe/średnie	767	39%
Wyższe	766	39%
Brak danych	445	22%

Źródło: EU NET ADB, opracowanie własne.

Kwestionariusz badania ilościowego składał się z następujących części:

- dane socjodemograficzne, informacje o rodzinie, osiągnięcia szkolne;
- pytania dotyczące korzystania z internetu (charakterystyka używania internetu, kontrola rodzicielska);

- test uzależnienia od internetu (IAT; Young, 1998)
- test uzależnienia od gier online (AICA-S; Wölfling, Müller, Beutel, 2010);
- test uzależnienia od hazardu (SOGS-RA; Winters, Stinchfield, Fulkerson, 1993);

² Z bazy wyłączono osoby, które nie podały informacji o płci oraz roku urodzenia, a także osoby spoza grupy wiekowej 14–17 lat.

³ Zmienna „wykształcenie rodziców” przyjmuje dwie wartości: podstawowe/średnie i wyższe, w zależności od posiadanego najwyższego wykształcenia jednego z rodziców.

- kwestionariusz samooceny (YSR, Achenbach, Rescorla, 2001).

Test uzależnienia od internetu (Internet Addiction Test) — narzędzie pomiaru nadużywania internetu autorstwa Kimberly Young. Test składa się z 20 pytań dotyczących różnych zachowań i odczuć (np. „Jak często orientujesz się, że spędziłeś/aś w sieci więcej czasu niż zamierzałeś/aś?”). Badany miał za zadanie określić, jak często obserwuje u siebie dane zachowanie i zaznaczyć którąś z odpowiedzi: „rzadko”, „czasami”, „dość często”, „często”, „zawsze”, za które otrzymał odpowiednio: 1, 2, 3, 4 lub 5 punktów. Istniała również możliwość zaznaczenia odpowiedzi „nie dotyczy”, za którą nie przyznaje się punktów. Tak więc w teście można osiągnąć było wynik od 0 do 100 pkt. Ze względu na wynik (liczbę punktów zdobytych przez respondentów) można wyróżnić 4 typy użytkowników internetu:

- 1) osoby niewykazujące symptomów nadużywania internetu (0–19 pkt),
- 2) osoby nieznacznie wykazujące symptomy nadużywania internetu (20–39 pkt),
- 3) osoby zagrożone nadużywaniem internetu (40–69 pkt) oraz
- 4) osoby z objawami nadużywania internetu (70–100 pkt).

Pierwsze dwie kategorie to osoby funkcjonalnie korzystające z internetu, natomiast dwie kolejne to osoby dysfunkcyjnie korzystające z internetu.

Test uzależnienia od gier online (AICA-S) — narzędzie pomiaru nadużywania gier

komputerowych opracowane przez naukowców z Kliniki Leczenia Zachowań Uzależnieniowych od Internetu i Gier Komputerowych przy Uniwersytecie Medycznym w Moguncji (Wölfling, Müller, Beutel, 2011). Test składa się z 16 pytań dotyczących subiektywnie postrzeganych objawów nadużywania gier. Drugą część kwestionariusza AICA-S stanowiła diagnoza negatywnych skutków grania w gry komputerowe.

Kwestionariusz samooceny (Youth Self Report) — psychologiczne narzędzie diagnostyczne dla dzieci i młodzieży autorstwa Achenbacha (YSR; Achenbach, Rescorla, 2001). Test ten składa się z listy zdań opisujących różnego rodzaju zachowania. Osoby wypełniające test proszone są o zaznaczenie przy każdej ze 112 pozycji (przy czym pozycja 56 odnosząca się do skarg i dolegliwości somatycznych zawiera osiem podpunktów od lit. a do h) kwestionariusza odpowiedniej cyfry określającej wartość odpowiedzi. Cyfra 0 oznacza odpowiedź „nieprawdziwe”, 1 — „częściowo lub czasami prawdziwe”, 2 — „całkowicie lub zazwyczaj prawdziwe”. Obliczanie wyników polega na sumowaniu wartości uzyskanych odpowiedzi, dzięki czemu uzyskujemy wyniki dla poszczególnych 8 skal problemowych (lęki i depresje, wycofanie, objawy somatyczne, problemy społeczne, zaburzenia myśli, zaburzenia uwagi, zachowania niedostosowane, zachowania agresywne). Dodatkowo obliczane są dwie skale zbiorcze dla problemów internalizacyjnych i eksternalizacyjnych oraz wynik całkowitej skali problemowej⁴. Niektóre pozycje testowe zawierają się w więcej niż jednej z 8 wyszczególnionych skal problemowych.

3. Badania jakościowe

Respondenci badania jakościowego musieli spełnić wstępny warunek jakim było uzyska-

nie minimum 30 punktów w teście psychologicznym IAT⁵. Od nastolatków biorących udział w ba-

⁴ Na skalę zaburzeń internalizacyjnych składają się skale: wycofanie, objawy somatyczne oraz lęki i depresje, natomiast na skalę zaburzeń eksternalizacyjnych składają się skale: zachowania niedostosowane oraz zachowania agresywne.

⁵ Szczegółowy opis testu IAT znajduje się w opisie badań ilościowych.

daniu wymagana była zgoda ich samych oraz zgoda rodzica lub prawnego opiekuna. Wywiady odbywały się w szkołach respondentów, w miejscach, w których mogli oni odbyć rozmowę sam na sam z badaczem (np. gabinet pedagoga).

Wywiady zostały przeprowadzone w oparciu o ogólne dyspozycje, które wypracowane zostały wspólnie dla wszystkich państw biorących udział w projekcie. Scenariusz zawierał pięć podstawowych części:

- rozgrzewkę;
- korzystanie z internetu: początki, ewolucja i stan obecny;

- potrzeby zaspokajane przez sieć;
- postrzegane skutki;
- osobiste cele związane z korzystaniem z internetu.

Większość pytań miała charakter otwarty, a respondenci zachęceni byli do swobodnej narracji. Rozmowy były nagrywane, a następnie podlegały transkrypcji oraz tłumaczeniu na język angielski. Charakterystykę respondentów, z którym przeprowadzono wywiady przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Charakterystyka polskich respondentów badania jakościowego EU NET ADB.

	Liczba respondentów
Ogółem w Polsce	20
Płeć	
Chłopcy	10
Dziewczyny	10
Klasa	
III klasa gimnazjum	13
I klasa liceum	7
Miejsce zamieszkania	
Duże miasto	9
Średnie/małe miasto	9
Wieś	2
Wynik w teście IAT	
30–49 pkt	12
50–69 pkt	6
70 pkt i więcej	2

Źródło: EU NET ADB, opracowanie własne.

EU NET ADB study – notes on methodology

Five articles published in the current issue of the quarterly present empirical findings on various aspects of Polish youth's internet usage. These findings come from the EU NET ADB study. The methodology of this project is presented in the present work.

KEYWORDS:

METHODOLOGY, INTERNET, ADOLESCENTS, ABUSE OF THE INTERNET, INTERNET ADDICTION

CYTOWANIE:

Makaruk, K., Włodarczyk, J., Wójcik, S. (2013). Metodologia badania EU NET ADB. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 12(1), 7–11.

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska.

